

Nagekeken werk

Toets:	MKE2 Kunst educatieve positionering 22-23
Document:	Document
Ingeleverd door:	Anke Werker
Nagekeken door:	
Beschikbaar gesteld op:	09-06-2023
Status:	Beoordeeld

Dit document bevat:

- Ingeleverd werk, eventueel voorzien van op- en aanmerkingen die de examiner heeft toegevoegd. Klik op de markeringen in het document om de feedback van de examiner te zien.

Let op! Dit document bevat niet de eindbeoordeling

De beoordeling is terug te vinden op het beoordelingsformulier.

Een interview tussen hoofdpersoon en schrijver

Schrijven, handwerken, kunst en kunsteducatie

Positionering van Anke Werker
(studentnummer 4551044)
Fontys Master Kunsteducatie 2022-2023

Hoe het begon

Lili – Dag Anke, Lili hier. Mag ik je wat vragen?

Anke – Lili? Ken ik een Lili?

Lili – Dat mag ik hopen, mevrouw de schrijver. Je hebt me zelf gecreëerd.

Anke – Je bedoelt dat jij mijn hoofdpersoon Lili bent? De illustrator die de gebreide Fair Isle-truien in haar ouderlijk huis vindt?

Lili – Inderdaad, die Lili.

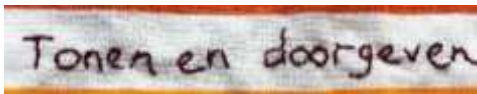
Anke – Echt? Wat leuk om contact te hebben met iemand uit mijn eigen manuscript! En wat vreemd tegelijkertijd... Hoe kan ik praten met een fictief persoon?

Lili – En dat van iemand die kinderboeken over eenhoorns schrijft. Wat dacht je ervan om een beetje fantasie te gebruiken?

Anke – Ja, daar heb je een punt.

Lili – Dus ik mag je wat vragen stellen?

Anke – Zeker, ga je gang.

Waarom schrijf jij een roman over mij waarin breien de rode draad vormt?

‘Dat komt door mijn liefde voor handwerken. Het is jammer dat er soms minachting bestaat voor het handwerkambacht. Als we niet uitkijken, zal het nog uitsterven.’

Zo’n vaart zal het toch niet lopen?

‘Jawel, want handwerken wordt vrijwel niet meer van ouder op kind doorgegeven. Dat zie ik om me heen, en het wordt bevestigd door onderzoekers, zoals Lan Jin (2022, p. 362). Zij ziet gelukkig toegevoegde waarde voor ambachten wanneer ze in het ontwerp van culturele en creatieve producten worden geïntegreerd. Persoonlijk vind ik ook het handwerkambacht zélf relevant, zonder die integratie. Maar als kunsteducator zoek ik wel altijd naar een verbinding.’

Waarom?

‘Omdat kunsteducators een rol spelen in het tonen en doorgeven van kunst en cultuur in de samenleving. En daarbij heb je een platform nodig. Dat kan een klaslokaal zijn, een podium, een zeepkist, of – zoals in mijn geval – een boek.’

Al schrijvend integreer jij ambachten in een creatief product?

‘Precies. In *Een toekomst voor ambachten* wordt opgeroepen in actie te komen om ambachten te laten voortbestaan (Vandenbulcke, 2014, p. 94). Op mijn manier hoop ik het handwerkambacht springlevend te houden.’

Tonen van kunst en cultuur – hoor ik daarin iets van Gert Biesta?

‘Ken jij Biesta?’

Natuurlijk. Ik mag dan een product van jouw verbeelding zijn, maar ik ben ook illustrator van kinderboeken én geïnteresseerd in Biesta’s gedachtegoed. Hoe verhoud jij je tot zijn ideeën?

‘Ik ben het met hem eens “dat tonen een door en door educatief gebaar is” (Biesta, 2017, p. 46). Als schrijver toon ik dingen die

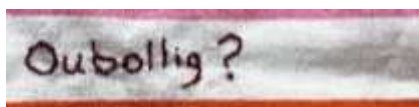
ik belangrijk vind, zoals handwerken. Ik wil het handwerkambacht én handwerkers zichtbaar maken en anderen inspireren om te gaan handwerken en eveneens een lans te breken voor het ambacht.'

Hoe zou je handwerk definiëren?

'Als werk dat uit textiel en/of garen is ontstaan, en waarvoor de maker gebruik heeft gemaakt van eenvoudig te hanteren gereedschap.'

Wat doe je nog meer?

'Met mijn meesterproefonderzoek – over hoe intergenerationeel samen een quilt maken betekenisvol is voor een kunsteducator – wil ik bijdragen aan de expertise over het handwerkambacht en de bijbehorende cultuur in het werkveld – zoals het kunstonderwijs en de educatieafdelingen van culturele organisaties. Van een docent Beeldende Vorming hoorde ik onlangs dat het intergenerationeel leren van handwerktechnieken binnen haar vakgroep steeds meer wordt omarmd – bijvoorbeeld door het betrekken van ouders en grootouders bij praktijkopdrachten. Dat is heel bemoedigend.'

Meesterproefonderzoek? Ben je weer gaan studeren dan?

'Ja, ik wilde me verder ontwikkelen. In 2021 ben ik met de master Kunsteducatie begonnen.'

Nu begrijp ik waarom het niet opschiet met die roman over mij – je hebt andere dingen aan je hoofd! Maar waar komt je passie voor handwerken vandaan?

'Ik handwerk al zolang ik me kan herinneren. Als kind uit de

Figuur 1 Fragment quilt meesterproefonderzoek (samengesteld uit restmateriaal en oude kleding)

jaren zeventig leerde ik het van mijn moeder, oma's en overgrootmoeders. Niet omdat het moest, maar omdat ik wilde kunnen wat zij deden. Als ik mijn leven beschrijf aan de hand van zelfgemaakte handwerkstukken, ontstaat er een lange

tijdelijk met in de verte mijn eerste gebreide sjaaltje, en dichtbij de quilt die ik onlangs maakte (samen met mijn dochter en moeder) voor het meesterproefonderzoek (zie Figuur 1).’

Sommige mensen vinden handwerken een oubollige vrouwenhobby. Hoe kijk jij daartegen aan?

‘Daarmee ben ik het absoluut niet eens. Vrouwen hebben lang een ondergeschikte positie ingenomen in de westerse samenleving. En nog steeds zijn ze in veel beroepsgroepen ondervertegenwoordigd. In de kunstwereld is het handwerk dat vrouwen maakten eeuwenlang genegeerd. Omdat, zoals Rozsika Parker zegt, het in huiselijke omgeving werd gemaakt, door vrouwen en uit liefde; niet in de publieke ruimte voor geld, zoals schilderkunst door mannen (1984, p. 5). Pas nu lijkt de ongelijke waardering voor handwerk te verdwijnen, getuige recente overzichtstentoonstellingen van het werk van Anni Albers en Magdalena Abakanowicz. Alleen blijven vooroordelen als ‘oubollig’ en ‘vrouwenhobby’ helaas lang kleven.’

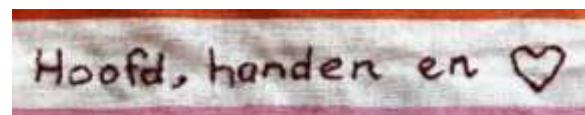
En denk jij daaraan iets te kunnen veranderen met je boeken?

‘Ja, ik zet het handwerkambacht en de makers daarmee in de schijnwerpers – voor de draad ermee! Het is, zoals schrijver en feministe Alice Walker al in de jaren tachtig schreef, noodzakelijk om alle perspectieven zichtbaar te maken (1983, p. 5). Haar context was die van de literatuur, maar wat ze zegt is even relevant voor kunsteducatie en kunst in het algemeen. Ook vandaag de dag nog.’

En wat is dan de waarde van handwerken volgens jou?

‘Voor mij staat het gelijk aan andere kunstvormen. Het is creatief, werkt letterlijk en figuurlijk verbindend, is zinvol wat betreft duurzamer gebruik van kleding, heeft narratieve waarde en laat mensen vertragen en daardoor meer ontspannen. Neem

nou quilts – doorgestikte dekens bestaande uit drie lagen stof, waarvan de bovenste laag meestal bestaat uit een patchwork van aaneengestikte lapjes. Marybeth C. Stalp stelde vast dat het niet alleen functionele voorwerpen zijn, maar vooral ook culturele objecten waarin boodschappen en verhalen worden verwerkt (2007, p. 113-114). Nederland heeft een rijke geschiedenis op het gebied van quilten – en van textiel in het algemeen. Dat zie je ook terug in de taal. Het Nederlands wemelt van de verwijzingen naar textiel en textielnijverheid (De Baan, 1994). Toch heb ik de indruk dat het quiltambacht hier tegenwoordig niet heel bekend is. Wel zag ik tijdens mijn onderzoek dat het maakproces ook voor mijn dochter, mijn moeder en mij een rijke bron was van kennis- en cultuurdeling. We hebben veel verhalen gedeeld met elkaar. Dat maakt quilten voor mij extra interessant.’

Interessant voor jou als schrijver bedoel je?

‘Ja, al moet ik zeggen dat de masteropleiding mij erg bewust heeft gemaakt van de processen die ik als maker doorloop. Ik zie mezelf steeds meer als kunstenaar, niet alleen als schrijver. Mijn achtergrond als handwerker is even belangrijk. Antropoloog Tim Ingold vraagt zich af wat de relatie is tussen denken en maken. Volgens hem is een theoreticus iemand die maakt door te denken, en een maker iemand die denkt door te maken (2013, p. 6). Waar Ingold dit beschrijft als denker versus maker, ervaar ik als kunstenaar schrijven en handwerken juist als een wisselwerking tussen twee delen van mijn talent, tussen

hoofd en handen. Of eigenlijk tussen hart, hoofd en handen. Want zoals Richard Sennett zegt: het hoofd lijdt wanneer “hand en hart, techniek en wetenschap, kunst en vakmanschap worden gescheiden” (2008, p. 28).’

Op welke manier is handwerken bij jou verbonden met schrijven?

‘Schrijven is iets wat zich afspeelt in mijn hoofd, handwerken is tastbaar en verbonden met fysieke materialen. Als ik handwerk, ontstaat er ruimte om na te denken over wat ik schrijf. En als ik schrijf, maak ik gebruik van handwerktechnieken. Dat gaat intuïtief, zonder patroon. Tekst en textiel kunnen op talloze manieren verbonden worden, en met iedere verschuiving ontstaat er een ander narratief.’

Zijn er meer schrijvers die zich verbonden voelen met handwerken?

‘Ja, er is zelfs een boek over: *Writers who quilt, quilters who write*. Ook de schrijvers die daarin aan het woord komen, vinden dat het creatieve proces van de kunstenaar besloten ligt in de afwisseling van disciplines (Kaler (ed.), 2012, p. 40-41). Handwerkers zijn de verhalenvertellers van de textielwereld. Met hun draden, stoffen en steken voorzien zij emotionele, onpersoonlijke objecten van een ziel.’

Ja, dat is waar. Dat handmatige maakt mij benieuwd naar de herkomst van de gebreide truien in jouw roman over mij. Wil jij verder nog iets doen met je verbinding tussen schrijven en quilten?

‘Ja, ik ben hier nog lang niet mee klaar. Ik wil de vermenging van de materialen tekst en textiel verder onderzoeken.’

Zou je nou eerst niet een eind aan mijn verhaal breien? Je hebt me tot aan boord van een vliegtuig geschreven. Ik wil eindelijk weten waar je me naartoe laat reizen.

‘Leuke woordspeling! En alles is mogelijk, lieve Lili. Misschien stuur ik zelfs nog een eenhoorn op je pad.’

Schrijver **Anke Werker** (1972) komt uit een sociaal geëngageerde familie met wortels in Amsterdam en Noord-Brabant. In 1997 studeerde ze af als literatuurwetenschapper. Ze heeft belangstelling voor vrouwelijke denkers en kunstenaars en schreef meerdere boeken over Jane Austen. In 2019 was ze artist-in-residence in het TextielMuseum. Onlangs verscheen het vierde deel van haar kinderboekenserie *Ik hou van eenhoorns*.

De textielelementen in dit artikel heeft ze gemaakt op resten gordijnstof met garen uit haar oma's nagelaten borduurcollectie.

Bronnenlijst

Biesta, G. (2017). *Door kunst onderwezen willen worden*. ArtEZ Press.

De Baan, E. (1994). *Goed garen – Termen en begrippen van de textielnijverheid uit heden en verleden*. Uitgeverij Goossens.

Ingold, T. (2013). *Making – Anthropology, archaeology, art and architecture*. Routledge.

Jin, L. (2022). Research on the integration of traditional arts and crafts into the design of modern cultural and creative products. *Advances in Social Science, Education and Humanities Research*, 634, 362-368.

Kaler, A.K. (Ed.) (2012). *Writers who quilt, quilters who write – Stories stitched with pens & needles*. Pic'lo Picara Press.

Parker, R. (1984). *The subversive stitch – Embroidery and the making of the feminine*. Bloomsbury.

Sennett, R. (2008). *De ambachtsman – De mens als maker*. Meulenhoff.

Stalp, M.C. (2007). *Quilting – The fabric of everyday life*. Berg.

Vandenbulcke, E. (2014). *Een toekomst voor ambachten – Inspiratieboek voor erfgoedwerkers, designers, ambachtslui, ondernemers, docenten, publiekswerkers ...* Tapis Plein VZW.

Walker, A. (1983). *In search of our mothers' gardens*. The Women's Press.

Notities gemaakt door de examiner:

Er is door de examiner geen algemene feedback gegeven. Kijk goed of er in het document op- of aanmerkingen zijn geplaatst.